

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

Маріанна Присяжнюк

2026

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

Резюме

Матеріал підготовлено станом на 20 липня 2026 року.

Підйом ультраправих і популістських партій зазвичай пояснюють ідеологічно: чи як «нову хвилю націоналізму», чи то як «кризу ліберальної демократії», чи то навіть суто електорально, через відсотки й демографію. Жодне з цих пояснень не відповідає на просте запитання: чому одні й ті самі теми, такі як блокування санкцій, опір Green Deal (Європейському зеленому курсу), захист держкомпаній від прозорості, з'являються одночасно в Будапешті, Братиславі, Римі та Варшаві? У статті пропонується аналітичний підхід, що спирається на теорію захоплення держави (state capture) і класичну теорію еліт.

Антиєвропейськість ультраправих розглядається у матеріалі як позиція, що є швидше функціональною, ніж ідеологічною, тобто як захисна реакція мереж (вибудованих навколо контролю над стратегічними держкомпаніями в енергетиці й обороні тощо) на наднаціональний нагляд ЄС.

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

Вступ

Дослідження спирається на твердження, що сучасні ультраправі рухи в Європі і їхнє євроскептичне позиціювання мають радше структурну, ніж ідеологічну функцію. У різних країнах, де функціонують такі політичні проекти, цей прояв є стабільним і обслуговує доволі раціональний інтерес, який насправді приховується за популістською риторикою: збереження непрозорого контролю над стратегічними активами держави; регуляторна політика ЄС, тобто вимоги до державних субвенцій (правила прозорості закупівель і фондів, кліматичне регулювання) для такого інтересу є викликом, а відповідно і загрозою для мереж сталих еліт. І для такого опору ультраправий популізм постачає таким проектам готову електоральну базу.

Для України такий сюжет може видатись критичним. Той самий механізм ухвалення рішень у Брюсселі, який ультраправі намагаються заблокувати заради власних активів, у разі посилення їхніх позицій в Раді ЄС, вирішуватиме і долю українського вступу до ЄС. Тому та сама боротьба навколо кліматичної й енергетичної регуляторної бази ЄС, на перший погляд суто внутрішньоєвропейська, напряду визначає, наскільки складним буде шлях Києва до членства, а також матиме вагу в контексті інших рішень, які потребують одностайності ЄС (як, наприклад, продовження санкцій проти РФ).

Дослідження ґрунтується на класичній теорії еліт (Парето, Моска, Міхельс) і теорії захоплення держави, розвиненій економістами Світового банку¹ для опису феномену активності ультраправих рухів (не явища самого по собі, а системи, об'єднаної зрозумілим раціональним інтересом). Фактологічна частина і прогноз побудовані на аналізі соціологічних досліджень рейтингів ультраправих партій і кривої насичення (так зване рівняння Ферхюльста) для аналізу потенційного електорального максимуму таких політичних проектів під час виборів, що дає змогу ширше проаналізувати електоральні точки у передвиборному контексті.

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

I. Теоретична рамка

Теорія еліт і залізний закон олігархії. Згідно з цією теорією (Вільфредо Парето, Гаetano Моска і Роберт Міхельс), у будь-якому суспільстві влада нерівномірно концентрується в руках організованої меншості. Згідно з цим підходом, навіть організація, утворена з демократичними цілями, поступово перетворюється на систему, у якій лідери захищають власні інтереси замість інтересів виборців. Також, виходячи з паретівської позиції, популістська риторика про «народ проти еліт» часто слугує інструментом, який відвертає увагу від справжньої природи такої влади й дозволяє провладним (або таким, що прагнуть здобути владу) мережам продовжувати обслуговувати власний інтерес.

Теорія захоплення держави (captured state), що здобула поширення на початку 2000-х, авторства економістів Світового банку Джоела Геллмана і Деніела Кауфманна, аналізує, чому саме в пострадянських трансформаціях приватні суб'єкти здобувають можливість самостійно визначати «правила гри». Втім, їхній головний висновок можна застосувати і до сучасних тенденцій в Європі, особливо в країнах з високою концентрацією ресурсів і мінімальною прозорістю державного регулювання та нагляду.

Чотири обличчя одного явища і спільна проросійська орбіта. Термін «ультраправі» у цьому матеріалі використовується радше як робочий інтерпретаційний шаблон для доволі неоднорідного поля, яке варто розрізняти щонайменше згідно з чотирма категоріями. Разом з тим, розподіл за даними категоріями є умовним. Оскільки характеристики усіх чотирьох категорій більшою чи меншою мірою спостерігаються у всіх партій, орієнтовна класифікація зроблена для акцентування на домінуючій характеристиці з точки зору партійної мережі, а не індивідуальних чи аномальних інцидентів.

- ▶ Ультраправі проекти, які розбудували свій політичний капітал на спадщині міжвоєнного фашизму і елітарних мережах поствоєнного часу. До цієї групи можна віднести, наприклад, партію «Брати Італії» (FdI) Джорджі Мелоні, яка з приходом до влади пом'якшила риторику, публічно засудила злочини фашистського режиму, а також послідовно засуджує російську агресію проти України. Разом з тим, така історія утворення політичної партії з точки зору запропонованої методології видається важливою через те, що цим самим характеризує політсилу як мережу;
- ▶ Радикально-правий популізм без прямої ідеологічної спадщини, побудований на нативізмі й антиліберальному культурному порядку денному, як-от «Альтернатива для Німеччини» (AfD), «Національне об'єднання» (RN), Reform UK, які формують свій порядок денний в першу чергу на критиці ЄС (але так само містять елементи й інших категорій);
- ▶ Ілліберальні політичні сили, які так само є євроскептиками, але протистоять не стільки ЄС, як наддержавному утворенню, а ліберальному порядку денному, при цьому підміняючи вісь «право – ліво» віссю «народ проти еліти». До прикладу, угорський Fidesz Орбана до поразки 2026 року.
- ▶ Лівий популізм із ксенофобськими й відкритими проросійськими елементами, як, наприклад, словацький Smer Роберта Фіцо, що формально маскується під соціал-демократичну партію.

При цьому усі чотири категорії (хіба що за винятком партії Дж. Мелоні) тяжіють до проросійського чи принаймні антисанкційного курсу, хоча й з різних причин, і ця різниця має значення. Для AfD це переважно ідеологічно-агентурна позиція: партія не має власних активів, пов'язаних з Росією, але поділяє геополітичну картину світу, у якій Захід і лібералізм – головний

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

ворог, і отримує за це підтримку Москви. Для RN і частини італійської Lega це радше транзакційна логіка: бізнес-контакти, кредити, конкретні комерційні схеми. Для Fidesz Орбана – це кланова, «клептократична» залежність від енергетичних контрактів і держзамовлення, пов'язаних з конкретними людьми з найближчого оточення. Для Smer Фіцо це радше персональна й транзакційна логіка одночасно: особисті контракти на постачання газу і особиста дипломатична лінія самого лідера. Тобто йдеться не про єдину ідеологію, а про умовно чотири різні шляхи до схожої цілі, яка полягає в опорі наднаціональному нагляду ЄС і власному політичному виживанні.

Суверенізм як спільна мова для різних інтересів. Через те, що мотиви в чотирьох категоріях різні, але політична ціль фактично одна, такі проекти й потребують спільної «риторичної парасольки», яка б об'єднала різноманітні проекти в одну політичну силу. Видається, що таку роль у нинішніх геополітичних умовах виконує риторика «суверенізму». В комунікаціях ультраправих такі заклики означають передусім заперечення верховенства наднаціонального права ЄС там, де воно стає незручним. Таким чином суверенізм дозволяє таким політичним суб'єктам говорити мовою «захисту нації» про речі, які на практиці означають захист конкретного інтересу певної мережі впливу (групи). Наприклад, румунська віцепрем'єрка Оана Георгіу висловилася в одному з інтерв'ю про це доволі прямо: компанія, що котирується на біржі, більше не може контролюватися на власний розсуд, вона мусить публічно звітувати, і це різко ускладнює її використання як політичного інструменту².

Ця окрема теза підтверджується, зокрема, й в аналітиці Carnegie Endowment, де фіксується, що цей зв'язок уже давно вийшов за межі окремих епізодів: за останні роки склалися стійкі мережі між ультраправими інститутами, правими медіа й корпоративними акторами. Ба більше, як вважає аналітичний центр, ці мережі фактично стали віссю між глибинними електоральними шарами і політичним антизеленим рухом³.

Три конкуренти, одна точка збігу. Найбільш контрінтуїтивна теза цього матеріалу полягає в тому, що Росія, адміністрація нинішнього президента США Дональда Трампа і його електоральне ядро MAGA та внутрішні олігархічні мережі виступають одночасно конкурентами у більшості питань, але залишаються ситуативними союзниками в збереженні залежності ЄС від «старих еліт». Наприклад, через блокування Green Deal і збереження залежності Європи від викопного палива. Росія ж, своєю чергою, так само зацікавлена у слабкості ЄС та збереженні його енергетичної залежності. Депутатка Європарламенту від RN Матільда Андруе описала це доволі відверто: у кулуарах частина депутатів ЄНП (EPP) визнає, що хотіла б «убити» Green Deal, але не готова брати на себе провину, тож воліє, щоб цю роль зіграли ультраправі⁴.

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

II. «Ідеологічна» архітектура: два конкурентні проєкти

Ці три вектори впливу (проросійський, американський і внутрішньоолігархічний) сформувалися не одночасно. Першу фазу формування «ультраправого клубу» можна умовно віднести ще до 1990-х. Цей етап виник зі спроб російських еліт розбудувати зв'язки із європейськими елітами. Лише два десятиліття по тому відбувається перехід до наступної, умовно американської, фази. Нижче простежено обидві лінії окремо, починаючи з російської.

Дугін і перші кроки Кремля з побудови ультраправого проєкту в Європі. Історик Антон Шеховцов виділяє два виразно різні періоди⁵. Перший, 1991–2004 роки, був часом суто приватної, майже хаотичної ініціативи Москви, коли та особливо не цікавилася контактами з європейськими ультраправими, натомість активно розбудовувала стосунки із системними західними політиками, розраховуючи на власну інтеграцію в ліберально-демократичний Захід. Окремим треком виділяються контакти Олександра Дугіна, який, на той час уже маргінальний ідеолог неоевразійства, їздив до Парижа ще у 1989 і 1992 роках. Там він встановлював контакти з тоді ще молодим «Національним фронтом» Жана-Марі Ле Пена, а упродовж 1990-х і 2000-х вже організовував спільні конференції⁶. Паралельно з цим лідер ЛДПР Володимир Жириновський, за деякими даними, користуючись іракським фінансуванням, започаткував на початку 2000-х «Всесвітній конгрес патріотичних партій», що об'єднав ультраправих політиків із Франції, Німеччини, Греції, Фінляндії і Чехії⁷.

Другий період, за Шеховцовим, розпочався з 2005 року і триває дотепер⁸. Точкою відліку стали так звані «кольорові революції» (Грузія 2003 року, Помаранчева революція в Україні 2004-го й революція тюльпанів у Киргизстані 2005-го). Саме масові проєвропейські мобілізації, зокрема українська, показали Кремлю, що популярні рухи здатні змінювати владу навіть у країнах, які Москва вважала своєю сферою впливу. Відтоді контакти з європейськими ультраправими з приватного ідеологічного проєкту Дугіна і Жириновського перетворилися на інструмент державної політики, зокрема на спосіб дискредитувати саму ідею проєвропейського вибору для сусідів Росії, показавши, що і на Заході є впливові сили, які критикують ЄС не менше за Кремль⁹. І наступні роки принесли конкретні прояви цього переходу: російський кредит «Національному фронту» 2014 року вже в розпал анексії Криму, запрошення лідерів австрійської «Партії свободи» до Москви, публічна похвала Путіну з боку керівництва британської UKIP¹⁰ тощо.

Особисті зв'язки Дугіна залишалися важливим каналом і на цьому етапі. Ще один російський діяч, асоціат Дугіна, Костянтин Малофєєв, засновник «Царьград ТВ» і think tank Katehon, розпочав фінансування «Всесвітнього конгресу сімей» – платформи поширення «традиційних цінностей», зокрема у Молдові й Румунії¹¹. У 2015 році Дугін брав участь у зустрічі в Римі за участю Маріон Марешаль-Ле Пен, Гайнца-Крістіана Штрахе (FPÖ) і Маріо Борґеціо (Lega), де на його честь виконали російський гімн. Дослідниця Марлен Ляруель вважає, що його ідеологічні зв'язки з ультраправими передували кремлівським мережам і проклали шлях новій пан'європейській ілліберальній ідеології, за логікою якої критики Брюсселя автоматично стають потенційними союзниками Росії¹².

Двадцять років по тому: конкурентний американський проєкт Беннона. Тоді як російська мережа визрівала два десятиліття, у 2018 році на тому самому полі спробував заявити про себе

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

конкурент із протилежного геополітичного полюса. Стів Беннон, головний стратег першої президентської кампанії Дональда Трампа, намагався перенести модель MAGA на європейський ґрунт через The Movement, офіційно зареєстровану в Брюсселі, з наміром скоординувати ультраправих перед виборами до Європарламенту 2019-го.

Його спроба провалилася з двох причин. По-перше, юридичні обмеження не дозволяли фінансувати кампанії у 9 з 13 країн. По-друге, провідні фігури, які на той момент уже мали власні, набагато старші зв'язки з Москвою, публічно відмежувалися від нового американського куратора: Ле Пен, наприклад, заявила, що «Беннон – американець, ми самі структуруємо цю силу», а Гауланд з AfD наголосив, що «ми не в Америці, інтереси антиістеблішментних партій Європи різні»¹³.

Проте провал спроб координації з боку США не означав відсутності американського впливу – у результаті він лише змінив форму. Замість централізованого проєкту постала децентралізована екосистема: CPAC Hungary (з 2022 року), фінансований Орбаном (на той момент чинним прем'єром Угорщини) через Center for Fundamental Rights, Heritage Foundation як ідеологічний аналітичний центр, Danube Institute як канал коштів американським ультраправим дослідникам, Х Ілона Маска як медіаінфраструктура.

Carnegie Endowment зазначає, що транснаціональна ультраправа ідеологія формувалася через контакти й взаємне навчання тактик, а Орбан і Fidesz залишалися вузлом цієї мережі з потужним MAGA-компонентом¹⁴. Отже, до середини 2020-х років у Європі співіснували вже дві паралельні мережі впливу (кремлівська і трампівська), які рідко перетиналися напряду, але сходилися в одній точці – блокуванні Green Deal і посилення ЄС.

Метаполітика «великого заміщення». Третя лінія впливу – не російська і не американська, а суто європейська інтелектуальна традиція. Засновник французьких «Нових правих» Ален де Бенуа разом зі створеним ним think tank GRECE (1968) увів концепцію «права на відмінність», яка створює ультраправим вже ідеологічне підґрунтя – «інтелектуальну» альтернативу відкритому расизму¹⁵. Цю лінію розвинув Рено Камю в книзі «Le Grand Remplacement» (2011), що просувала тезу про демографічне й культурне «заміщення» корінних європейців нібито за сприяння еліт. Концепція перетнула французькі кордони і стала частиною дискурсу AfD (у формі «Umvolkung»), британських ультраправих, MAGA-руху в США, а також фігурувала в маніфестах терористичних атак у Крайстчерчі (2019) і Ель-Пасо (2019) тощо.

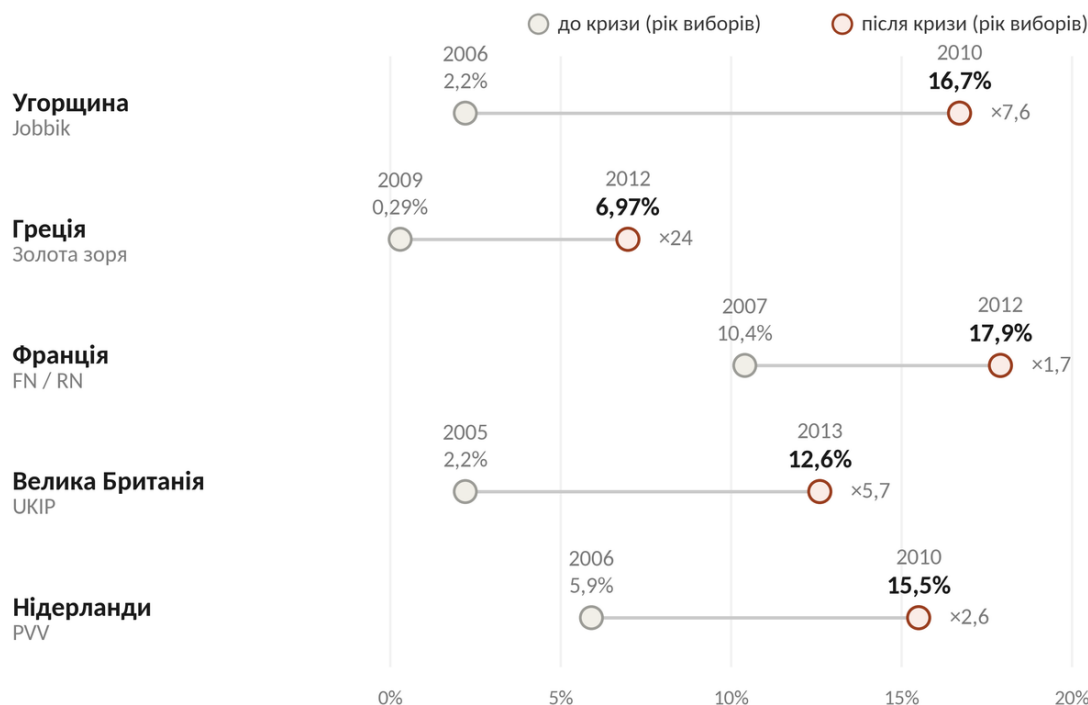
Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

III. Хвилі криз як тригер появи ультраправих

Кризи, про які варто пам'ятати. Зростання саме електоральної популярності ультраправих проєктів в Європі припадає на пік відчутних криз. Так, світова фінансова криза 2008–2009 років, яка в Європі найважче вдарила по Греції, Ірландії, Португалії та Іспанії, є однією з передумов консолідації мереж навколо такого курсу. Далі – пандемія COVID-19 (2020–2022), що спричинила загальноєвропейські карантини, зупинку економіки і найглибшу рецесію з часів Другої світової війни.

У середньостроковій перспективі COVID відіграв роль підсилювача вже наявних тенденцій: за рахунок мобілізації антивакцинних і антиінституційних аудиторій, освоєння TikTok і Telegram як каналів комунікації (якими згодом скористалися такі актори, як Келін Джорджеску в Румунії), реальної політичної ваги набули суб'єкти, що формували свої позиції ще задовго до цього.

Разом з тим, значно переконливіше простежується все ж зв'язок між підйомом ультраправих і фінансовою кризою 2008–2009 років. Дослідження Функе, Шуларіка і Требеша (охоплює близько 100 фінансових криз і понад 800 національних виборів у 20 демократіях від 1870 року) фіксує, що після фінансових криз частка голосів за ультраправих зростає більш ніж на 30%, причому ефект характерний саме для фінансових криз, а не для звичайних економічних спадів¹⁶.

* Візуалізація створена за допомогою інструментів ШІ (Claude)

Пояснити це можна так званим ефектом «страху падіння», коли середній клас відчуває загрозу власному майновому статусу і розвертається до партій, що обіцяють «порядок» і

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

персоналізують провину в образі «чужинця». Так, угорські експерти Дьондьоші і Вернер стверджують, що Jobbik після 2008 року залучив саме виборців з іпотеками, які «зазвичай не проголосували б за ультраправих», але опинилися під загрозою заборгованості¹⁷.

ECPS також виділяє подібну тенденцію, розрізняючи країни, що постраждали найдужче (Греція, Іспанія, Португалія, Ірландія, Італія), і де зростання ультраправих було найдраматичнішим, і менш постраждали (Австрія, Франція, Британія), де воно відбулося пізніше й опосередкованіше¹⁸. Тож 2008 рік став першим поштовхом консолідації, міграційна криза 2015-го – другим, пандемія – третім. І кожна криза нашаровувалася на попередню, а не замінювала її.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 2022 року мало на ультраправий табір суперечливий ефект. У перші місяці 2022 року партії з тісними зв'язками з Росією зазнали репутаційних втрат: RN і австрійська FPÖ дистанціювалися від Москви або уникали прямих звинувачень у своїх виступах. У середньостроковій перспективі, однак, вторгнення дало ультраправому табору новий мобілізаційний ресурс у вигляді так званої «втоми від війни» і риторики про «мир за будь-яку ціну».

Наприклад, аналіз голосувань Європарламенту щодо українських резолюцій демонструє чотири фази такої трансформації¹⁹. Спочатку одностайна підтримка (лютий – червень 2022). Далі перші розбіжності щодо санкцій (середина 2022 – початок 2023). Потім зростання «втоми» і послідовніша опозиція ультраправих (2023–2024). І зрештою спостерігається «зараження мейнстріму», коли риторика токсичного «миру» проникає у програми та інших партій, таких як ЄНП чи європейських лібералів (з кінця 2024-го)²⁰. Для ультраправих Україна продовжує залишатися мобілізаційним інструментом, у межах функціоналу, описаного у теоретичному розділі. Разом з тим, цікаво, що у країнах із відчутнішою загрозою з боку Росії таким партіям все ж таки доводиться балансувати між відверто проросійськими симпатіями і антиросійськими настроями виборців.

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

IV. Аналіз за країнами

Німеччина: як опозиційна партія економістів стала лобістом іноземного актора. AfD заснована 2013 року як партія євроскептичних правоконсервативних економістів, що виступали проти порятунку Греції в Єврозоні за рахунок німецьких платників податків. Два роки по тому, у 2015–2016 роках, під час масового напливу біженців, правляча тоді коаліція ХДС/ХСС Ангели Меркель узяла курс на приймання переселенців, який частина суспільства сприйняла різко негативно, чим скористалася AfD.

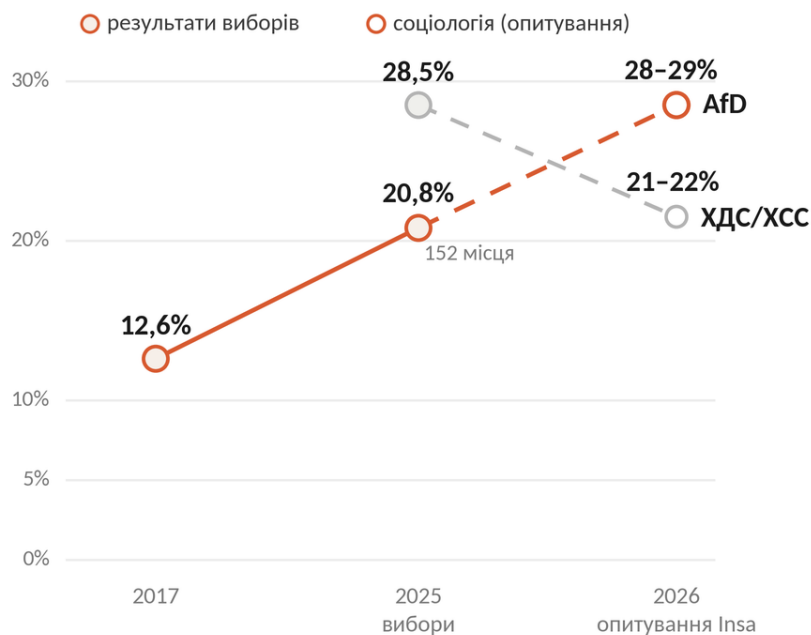
Партія, перебуваючи в опозиції, озброїлася антиміграційною темою, за рахунок чого глибоко вкоренилася у східнонімецьких землях (територіях колишньої НДР, окремої держави, яка існувала до об'єднання 1990 року і досі відстає від заходу країни за доходами й економічною динамікою). Наслідком цього стала стрімка електоральна траєкторія: 12,6% на виборах 2017 року, 20,8% і 152 місця в лютому 2025-го (друге місце після ХДС/ХСС, яка отримала 28,5% і знову очолила уряд)²¹. Станом на липень 2026 року партія вже стабільно очолює опитування: Insa фіксує AfD на рівні 28–29% проти 21–22% у правлячої нині ХДС/ХСС, і цей розрив у 7–8 пунктів тримається вже кілька місяців поспіль²².

Найвища підтримка AfD і далі зосереджена на сході, серед чоловіків, виборців із середньою освітою і низьким доходом. При цьому партія помітно зростає й серед наймолодших вікових груп: на виборах 2025 року вона стала другою серед виборців 18–29 років і першою в групі 30–44. У травні 2025 року Федеральне відомство з охорони конституції (BfV) остаточно класифікувало AfD як «підтверджену ультраправу екстремістську організацію»²³. Показово, що ще 2018 року тодішній директор того самого BfV Ганс-Георг Маасен, за оприлюдненими даними, консультував керівництво AfD щодо уникнення нагляду, що свідчить про те, наскільки глибоко проникнення могло сягати навіть структур, покликаних від нього захищати. У жовтні 2025 року міністр внутрішніх справ Тюрингії повідомляв про використання партійних депутатських запитів для збору інформації про критичну інфраструктуру в інтересах Кремля²⁴.

На відміну від решти партій вибірки цього матеріалу, лідери AfD, Аліс Вайдель (колишня консультантка Goldman Sachs) і Тіно Хрупалла (маляр за фахом), не мають особистих зв'язків із держкомпаніями. Проте Москва фінансово й політично підтримувала партію заради просування вигідних Росії позицій, що демонструє послідовна підтримка AfD перезапуску Nord Stream, у якому «Газпрому» належав 51%. Втім, лобізм Nord Stream не є винятково ультраправим феноменом: колишній канцлер від СДПН Герхард Шредер, який очолював уряд Німеччини у 1998–2005 роках, уже після відходу з посади очолив ради директорів консорціуму Nord Stream 2 і «Роснефті». У Бундестазі AfD голосує проти постачань зброї, санкцій і за «мирні переговори» у трактуванні, вигідному Москві, лишаючись найпослідовнішим противником підтримки України.

Публічна дискусія про негласний «карантин» навколо AfD (у Німеччині його називають «Brandmauer», буквально «протипожежна стіна», тобто політична ізоляція партії) у 2026 році помітно похитнулася. Опитування Forsa фіксує, що на сході Німеччини 53% респондентів підтримують коаліції інших партій з AfD проти 44% противників, тоді як на заході переважає відмова (61%)²⁵. П'ять земельних виборів 2026 року, у Баден-Вюртемберзі, Рейнланд-Пфальці, Саксонії-Ангальт, Берліні й Мекленбурзі-Передній Померанії (землі саме на території колишньої НДР), стануть першим практичним тестом того, чи витримає ця ізоляція тиск²⁶.

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

* Візуалізація створена за допомогою інструментів ШІ (Claude)

Франція: від маргінальної партії Ле Пен-старшого до порогу Єлисейського палацу.

«Національний фронт» Жана-Марі Ле Пен був заснований у 1972 році і з самого початку сприймався як маргінальний. Трансформація політсили почалася 2011 року, коли партію очолила його донька Марін Ле Пен. Вона відмовилася від відверто антисемітської риторики, втім зосередилася на антиміграційній, антиісламській і антиєвропейській лініях. У 2014 році (під час анексії Криму) партія отримала кредит у 9 млн євро від Першого чесько-російського банку, але після 2022-го спостерігалися і спроби балансувати: публічні засудження вторгнення, але й відсутність підтримки надання Україні зброї і запровадження антиросійських санкцій.

Після ребрендингу 2018 року в Rassemblement National (RN) відбувалося послідовне нарощування електоральних рейтингів: 17,9% у першому турі президентських виборів 2012-го проти соціаліста Франсуа Олланда, вихід у другий тур 2017-го проти Еммануеля Макрона з 33,9%, 89 місць у Національних зборах 2022 року, що стало найкращим результатом в історії партії й, зрештою, 31,4% на виборах до Європарламенту й 33,2% у першому турі парламентських виборів 2024 року, коли RN уже балотувалася як опозиція²⁷²⁸.

Протести «жовтих жилетів» у Франції 2018–2019 років, спрямовані проти підвищення урядом Макрона податків на пальне, сформували нову мобілізаційну базу серед «периферійної Франції», тобто серед провінційних виборців, які бачать у Макронові й Брюсселі захисників привілейованих каст. Після тих подій виборча база помітно диверсифікувалася: до традиційного ядра (сільський південь, північ) додалися молоді виборці передмість. На виборах до Європарламенту 2024 року серед виборців до 25 років RN отримала 25% проти 12% у 2022-му, системно освоївши TikTok через акаунт Жордана Барделли²⁹.

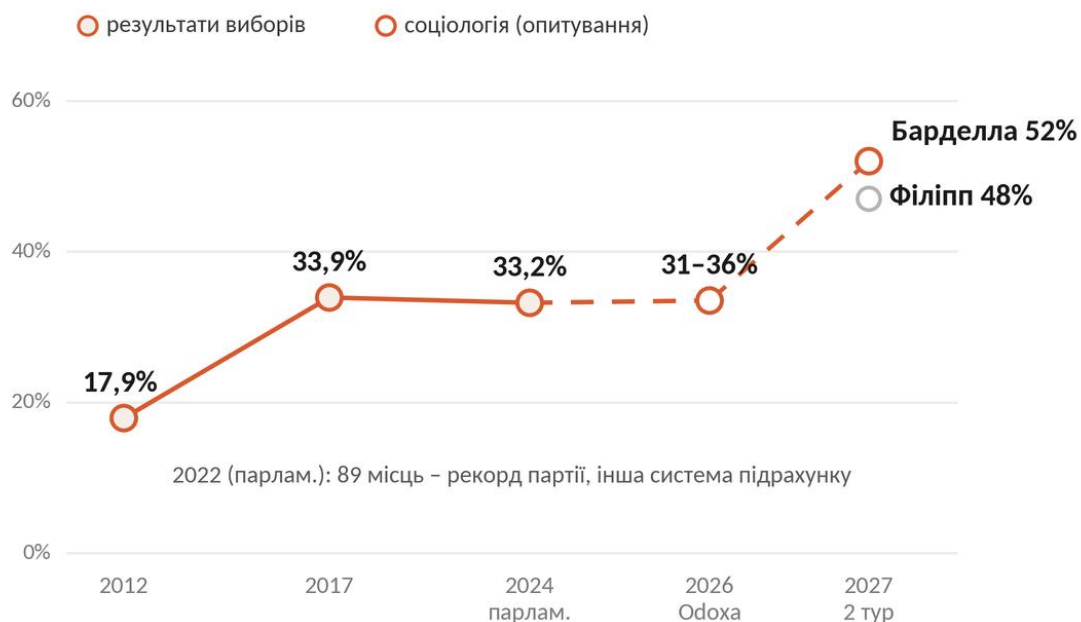
Сам Барделла народився 1995 року в Дрансі, робітничому передмісті Парижа в департаменті Сена-Сен-Дені, і вступив до «Національного фронту» вже у 16 років; навчався в Сорбонні, але покинув навчання заради партійної кар'єри. Його підйом був стрімким і повністю відбувся під патронатом Ле Пен: речник партії (2017–2019), віцепрезидент (2019–2021), виконувач обов'язків

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

президента (2021–2022) і, зрештою, обраний президентом RN на з'їзді 2022 року, отримавши майже 85% голосів членів партії проти колишнього партнера Ле Пен Луї Аліо.

У квітні 2026 року France 24 розкрив серію закритих зустрічей Ле Пен і Барделли з корпоративною елітою: вечери з керівництвом Engie, TotalEnergies, Renault, AXA. Аналітики Sciences Po припустили, що французькі бізнес-еліти не «закохуються» в RN, а купують «страховий поліс», і називають це прагматичним кроком, а не ідеологічним вирівнюванням³⁰.

Станом на середину 2026 року RN отримує 31–36% у першому турі президентських перегонів 2027 року³¹. Сама Ле Пен наразі балотуватися не може: у березні 2025 року паризький суд визнав її винною у привласненні коштів Європарламенту й ухвалив негайну п'ятирічну заборону обіймати виборні посади, тому в опитуваннях RN тестує саме Барделлу³². У гіпотетичному другому турі проти центриста Едуара Філіппа, колишнього прем'єр-міністра, опитування Odoxa-Mascaret уперше дає перемогу Барделлі – 52% проти 48%³³. Також Odoxa застерігає від передчасних висновків: до голосування лишається рік, а це достатній запас часу для зміни динаміки.

* Візуалізація створена за допомогою інструментів ШІ (Claude)

Утім, якщо RN прийде до влади 2027-го, наслідки можуть бути непорівнянні з угорським прецедентом: Франція – постійний член Ради Безпеки ООН, ядерна держава і один із ключових спонсорів підтримки України.

Велика Британія: від Brexit до нафтогазової донорської моделі. Британська хвиля має власну специфіку, яка найгучніше проявила себе під час Brexit у 2016 році. Флагманська партія того часу, UKIP Найджела Фараджа, ніколи не перебуваючи при владі й діючи радше як партія тиску на правлячих консерваторів, використала незадоволення членством у ЄС, щоб вийти з маргінесу. Після референдуму 2016 року, який UKIP, по суті, і виграв, партія втратила «сенс» існування, і Фарадж заснував Brexit Party (2019), а потім Reform UK (2021).

На загальних виборах 2024 року, коли влада перейшла від консерваторів до лейбористів Кіра Стармера, Reform UK отримала 14,3% голосів, але лише 5 місць через британську мажоритарну

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

систему³⁴. На виборах до валлійського Сенеду в травні 2026 року партія посіла друге місце і здобула 34 місця, що стало першим великим проривом на регіональному рівні³⁵. Опитування 2025–2026 років стабільно дають партії 20–25%, що вже становить виклик для рейтингу правлячих лейбористів.

Reform UK є єдиним прикладом у вибірці, що має пряме фінансування від однієї галузі. За даними DeSmog, 67% фінансування партії надійшло від донорів із фінансовими інтересами у вичерпному паливі (понад 24 млн фунтів). Найбільший внесок зробив Крістофер Гарборн (22 млн фунтів), чия компанія AML Global торгує авіаційним паливом³⁶. Казначей партії Нік Кенді публічно описував стратегію залучення нафтогазових донорів, «незадоволених британськими податками на прибутки галузі» відновлюваної енергетики, що практично дослівно транслює інтереси донорів партії. Попри те, що внутрішні галузеві інтереси визначають партійну мережу, були задокументовані і випадки фінансування Росією окремих членів партії. У листопаді 2025 року колишнього лідера Reform UK в Уельсі було засуджено до 10,5 року за хабарі від проросійського агента за проросійські виступи в Європарламенті. Дані епізоди з хабарями стосуються його депутатства у 2018–2019 роках³⁷. Загалом окремі позиції партії фактично збігаються з проросійськими: скептицизм щодо НАТО, риторика «Британія понад усе», заяви Фараджа про те, що «розширення НАТО спровокувало Росію». Поки партія в опозиції, це залишається риторикою, втім у разі приходу до влади ризик для підтримки України може стати цілком реальним.

Словаччина: три прем'єрства Фіцо і перші ознаки втоми від нього самого. Роберт Фіцо і його партія Smer є нетиповим кейсом. Партія є соціал-демократичною за назвою, лівопопулістською в риторичі і виразно проросійською в зовнішній політиці. ECPS пише, що Smer завжди мав у своїй риторичі націоналістичні й євроскептичні елементи³⁸.

Smer заснував сам Фіцо 8 листопада 1999 року, вийшовши з Партії демократичних лівих (SDL) – спадкоємниці Комуністичної партії Словаччини, де його обійшли посадою генпрокурора. Спершу партія позиціювалася як центристський «третій шлях», а після поглинання SDL 2005 року стала домінантною лівою силою країни.

Її лідер Роберт Фіцо очолював уряд двічі поспіль (2006–2010, 2012–2018), доки після вбивства 2018 року журналіста Яна Куцяка та його нареченої Мартіни Кушнірової (Куцяк розслідував податкові махінації з імовірними зв'язками наближених до Smer осіб з італійською мафією 'Ndrangheta, вбивство спричинило наймасовіші протести «За порядну Словаччину» з 1989 року) не був змушений піти у відставку, після чого владу перейняла прозахідна коаліція. У 2020-му її змінив ще прозахідніший уряд Ігоря Матовича та згодом Едуарда Гегера, який, однак, не продемонстрував переконливих результатів у боротьбі з корупцією. Саме втома виборців від неефективного правління відкрила Фіцо шлях до третього прем'єрства 2023 року: тоді Smer переміг з 22,9%³⁹.

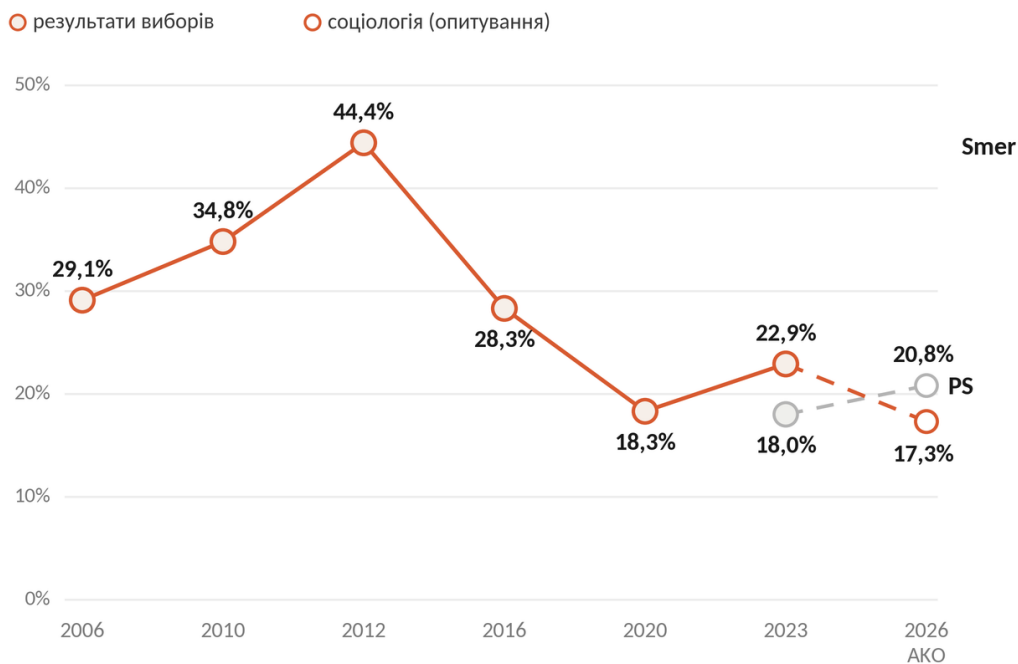
Однак ще з 2021-го, перебуваючи в опозиції, Фіцо методично будував альянси з «альтернативними медіа» й позапарламентською ультраправою опозицією, а пандемія та війна в Україні дали ресурс для мобілізації антивакцинаторів і проросійських авторитаристів. Тож його перехід у праве поле під лівою вивіскою так само є функціональним виживанням, а не ідеологічною «місією».

Скасувавши військову допомогу Україні відразу після повернення до влади в жовтні 2023-го, Фіцо паралельно розвивав особисту газову дипломатію. Державний газопостачальник SPP зберіг довгостроковий контракт із «Газпромом» до 2034 року завдяки винятковому статусу в директивах ЄС і досі є однією з небагатьох компаній ЄС, яка напямую закуповує трубопровідний газ через TurkStream (близько 4 млрд кубометрів на рік). У вересні 2025 року Фіцо особисто

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

зустрівся з Путіним у Пекіні й публічно заявив про зацікавленість у поставках російського газу⁴⁰. Крім того, після завершення транзитного договору на початку 2025-го Фіцо погрожував Києву судовим позовом. І оскільки Словаччина – географічний і технічний буфер між Україною і Центральною Європою, її блокувальна позиція має непропорційно великий вплив на логістику допомоги.

Проте станом на липень 2026 року рейтинг самого Фіцо помітно похитнувся. Опитування АКО фіксує опозиційну Progresívne Slovensko на рівні 20,8% проти 17,3% у правлячого Smer – опозиція вперше стабільно випереджає партію влади після кількох місяців майже рівного суперництва⁴¹. Наступні парламентські вибори мають відбутися не пізніше 28 вересня 2027 року, і це робить словацький кейс важливим для електорального прогнозу⁴²: «втома від Фіцо» цілком може повторити логіку «втоми від Дюрчаня» 2010 року в Угорщині (Ференц Дюрчань, угорський прем'єр-міністр від соціалістів, чия зафіксована на плівку 2006 року промова зі словами «ми брехали вранці, ввечері й на ніч» про стан економіки після витоку запису спричинила заворушення і підірвала довіру до лівих, розчистивши шлях і перемозі Fidesz, і паралельному зльоту Jobbik 2010-го), тільки в проєвропейському напрямку⁴³.

* Візуалізація створена за допомогою інструментів ШІ (Claude)

Румунія: від несподіваного прориву 2020 року до «нового вікна можливостей». «Альянс за єднання румунів» (AUR) виник практично з нуля на виборах грудня 2020 року (партію заснували 1 грудня 2019 року, у День Великого об'єднання Румунії, Джордже Сімон, активіст руху за унію з Молдовою, і Клаудіу Тирзіу, консервативний журналіст). Тоді партія отримала 9,1% – найнесподіваніший результат у румунській виборчій історії, здобутий, коли при владі перебувала правоцентристська коаліція, виснажена першим роком пандемії.

Пандемія дала платформу антивакцинному наративу, велика румунська діаспора, що голосувала онлайн, схилилася до ультра націоналістичних позицій, а лідери Джордже Сімон і Клаудіу Тирзіу вміло використали TikTok і Telegram. Партія систематично нарощувала свої позиції й на президентських виборах грудня 2024-го несподівано вів перед такий собі

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

«незалежний» кандидат Келін Джорджеску (колишній фахівець з опустелювання, який працював у структурах ООН, до 2024-го був практично невідомий широкому загалу й задекларував нульові витрати на кампанію. Згодом Конституційний суд заборонив йому балотуватися на повторних виборах, а в травні 2025-го він оголосив про відхід з публічної політики), пов'язаний як з AUR, так і з пулом інших менших ультраправих проєктів, а також з проросійськими мережами.

Конституційний суд анулював результати після розкриття операції впливу в TikTok, що спровокувало гостру дипломатичну суперечку з адміністрацією Трампа, представники якої публічно виступили на захист Джорджеску. Найгучніше це зробив віцепрезидент Джей Ді Венс у промові на Мюнхенській конференції з безпеки в лютому 2025 року, назвавши анулювання «загрозою демократії»; його підтримав і Ілон Маск.

На повторних виборах травня 2025 року Джордже Сіміон переміг у першому турі з 40,96%, але в другому турі поступився нинішньому президентові Нікушору Дану – 53,6% проти 46,4%⁴⁴. Це один із небагатьох кейсів у вибірці, де мобілізація проєвропейського електорату зупинила ультраправого кандидата на фінальній стадії. Підтримка AUR/Сіміона у 2025–2026 роках стабілізувалася на рівні 25–30%, причому особливо високі показники спостерігаються серед молоді: за exit poll CURS травня 2025-го Сіміон отримав понад 43% серед виборців 18–30 років і 44,5% у сільській місцевості. Колишній міністр закордонних справ Теодор Баконскі публічно заявляв, що доктрина Джорджеску – Сіміона «сформована в нереформованій частині спецслужб і просувалася роками». Водночас, за висновками румунської SRI, слоган кампанії Джорджеску в TikTok був «методологічно ідентичний» попередній TikTok-кампанії, яку Росія розгортала в Україні.

Румунія й далі відіграє роль ключового транзитного коридору зброї й гуманітарної допомоги для України через порти Констанца й Галац та авіабазу «Міхаїл Когелнічану». Чергові парламентські вибори мають відбутися не пізніше 30 листопада 2028 року, але нещодавнє падіння уряду Боложана (Іліє Боложан, лідер PNL, очолював уряд з червня 2025-го; уряд повалили голосуванням 5 травня 2026 року), яке ініціювала одна з правлячих партій, PSD, спільно з ультраправою AUR, зокрема після його спроб роздержавити низку стратегічних підприємств, зберігає й загрозу дострокових виборів.

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

V. Порівняльний синтез

Таблиця нижче зводить шість кейсів до єдиного формату. Оцінка ризику в останньому стовпці є не формальним індексом, а якісним судженням, що спирається на три критерії: потенціал блокувального голосу на рівні ЄС, ступінь задокументованого зв'язку з проросійськими або антисанкційними мережами і найближчий електоральний горизонт партії (чи наближається вона до влади, чи від неї віддаляється). Ці критерії застосовано послідовно до всіх шести кейсів, розглянутих вище.

Порівняльна матриця (станом на липень 2026):

Країна	Партія	Механізм зв'язку	Тригер зростання	Позиція щодо України	Ризик 2026–2027
Німеччина	AfD	лобізм іноземного актора	криза 2015 (біженці)	вороже: проти зброї, санкцій, за Nord Stream	високий
Франція	RN	передвиборче залучення корпорацій	криза 2008, «жовті жилети»	двозначне, критичний ризик після 2027	критичний
Велика Британія	Reform UK	донорська залежність	Brexit, провал «вирівнювання регіонів»	двозначне, ризик зростає	середній, зростає
Угорщина	Fidesz	«захоплення держави» (NER)	криза 2008, «плівки» Дюрчання	вороже, системний блокер	знизився після виборів 2026
Словаччина	Smer	персональна дипломатія (SPP)	втома від реформ (2023)	вороже, заморозив допомогу	високий, хоча рейтинг падає
Румунія	AUR	«кадрові двері, що обертаються», російські мережі по лінії екс-представників спецслужб	COVID, TikTok-операція 2020	неоднозначне, ризик блокування транзиту	середній, зростає

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

VI. Електоральні цикли 2026–2029: оцінка траєкторій

Найближчі три роки містять щонайменше п'ять точок, де ультраправа й популістська динаміка може змінити баланс підтримки України на рівні ЄС: п'ять земельних виборів у Німеччині 2026 року, можливі дострокові вибори в Словаччині (до вересня 2027), парламентські вибори в Румунії (до листопада 2028, з ризиком дострокового сценарію після падіння уряду Боложана), президентські й парламентські вибори у Франції (квітень–травень і червень 2027) та чергові вибори до Бундестагу (початок 2029).

Порівняльна матриця - станом на липень 2026

країна / партія	механізм зв'язку	тригер зростання	позиція щодо України	ризик 2026–27
Німеччина AfD	лобізм іноземного актора	криза 2015 (біженці)	вороже: проти зброї, санкцій, за Nord Stream	високий
Франція RN	передвиборче залучення корпорацій	криза 2008, «жовті жилети»	двозначне, критичний ризик після 2027	критичний
Велика Британія Reform UK	донорська залежність	Brexit, провал «вирівнювання регіонів»	двозначне, ризик зростає	середній ↗
Словаччина Smer	персональна дипломатія (SPP)	втома від реформ (2023)	вороже, заморозив допомогу	високий ↘
Румунія AUR	«кадрові двері», мережі екс-спецслужб	COVID, TikTok-операція 2020	неоднозначне, ризик блокування транзиту	середній ↗

шкала ризику 2026–2027 - якісне судження за трьома критеріями:

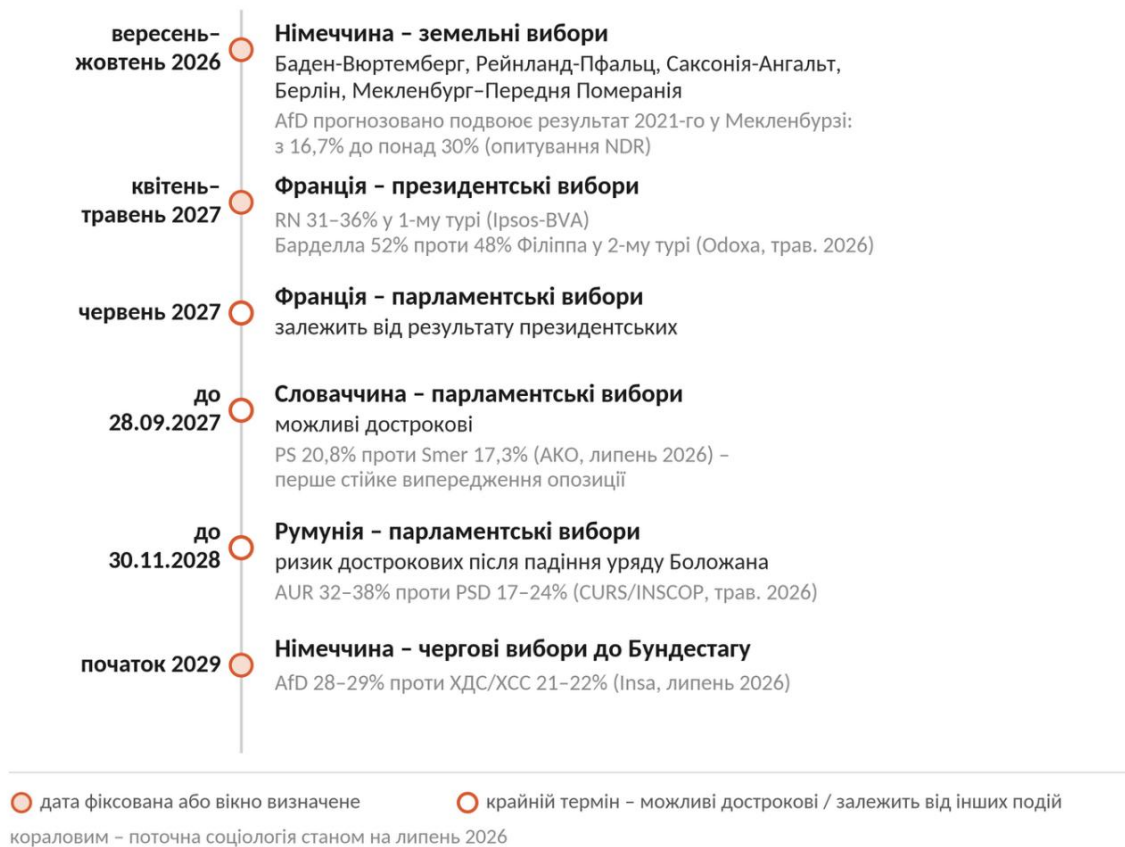
потенціал блокуючого голосу на рівні ЄС · задокументовані зв'язки з проросійськими чи антисанкційними мережами · найближчий електоральний горизонт партії

* Візуалізація створена за допомогою інструментів ШІ (Claude)

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

Календар ключових електоральних точок 2026–2029

* Візуалізація створена за допомогою інструментів ШІ (Claude)

Як побудований прогноз

Для побудови прогнозу використовувалася формула, яка передбачає оцінку «стелі» зростання рейтингу (рівняння Ферхюльста): $dS/dt = r \cdot S \cdot (1 - S/K)^{4546}$. Відповідно до нього зростання рейтингу (S) визначається двома величинами: базовим темпом (r) і часткою «вільного простору», що лишається до стелі (K). Поки рейтинг далекий від стелі, партія зростає майже з повним темпом, проте, що менше простору лишається, то повільніше зростання, аж до виходу на плато.

У розрахунку для кожної країни використовувалися дві точки в часі, з яких виводиться темп, і оцінка стелі. Показник умовної стелі є експертною величиною, заданою за фактичними максимумами партій з відкритих джерел, тож саме він є головним джерелом похибки моделі.

Німеччина, AfD. Вихідні точки – 20,8% на виборах у лютому 2025-го і 28–29% у липні 2026-го; стеля – 32,5%. Проекція на чергові вибори до Бундестагу (початок 2029) – близько 32%. Основний приріст модель відводить на 2026–2027 роки; далі темп падає нижче одного відсоткового пункту на рік, і до дня голосування партія підходить практично на власному максимумі.

Франція, RN. Вихідні точки – 23,1% у 2022-му і 33,2% у 2024-му; стеля – 37,5%. Проекція на перший тур президентських виборів у квітні 2027 – 36–37%, верхня межа поточних опитувань. Суттєве застереження полягає в тому, що приріст останнього циклу не сповільнюється, а

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

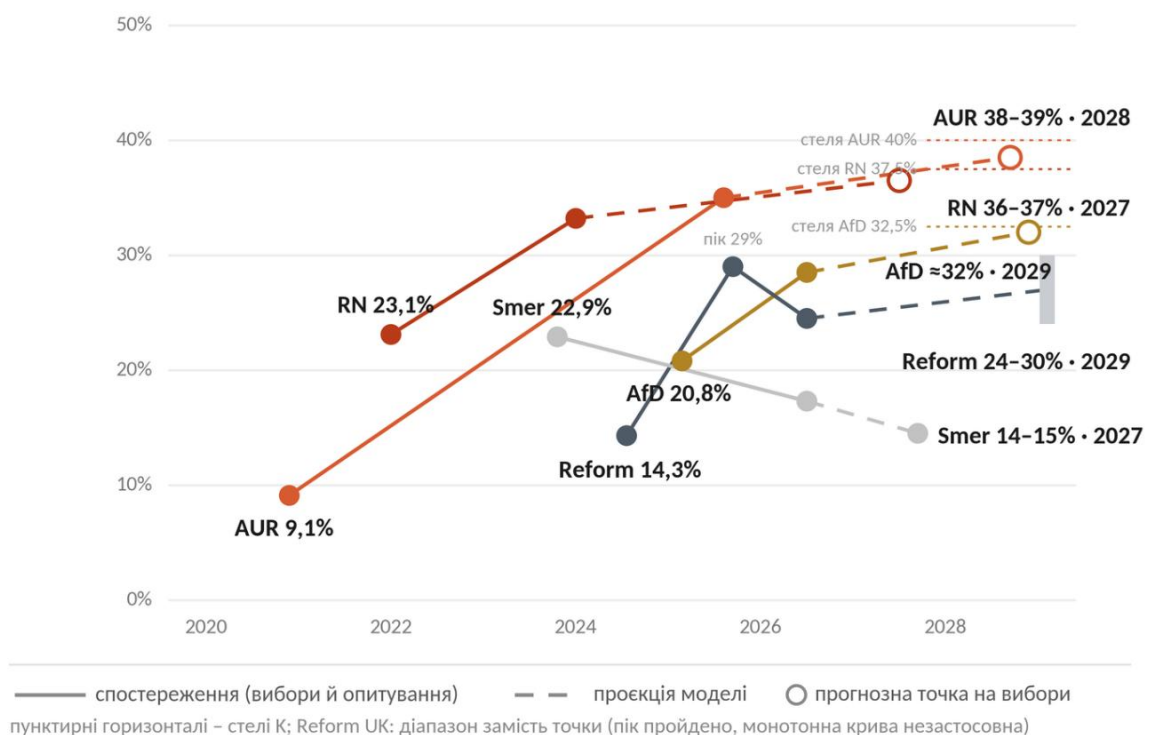
пришвиджується, що характерно для партії, яка ще не досягла стелі. Тож 37,5% слід читати як нижню оцінку максимуму, а не як гарантовану межу.

Велика Британія, Reform UK. Єдиний кейс, де рейтинг уже пройшов максимум близько 29% у 2025-му і відкотився до 23–26% станом на середину 2026-го. Точковий прогноз тут дав би хибну точність; коректна оцінка на вибори 2029 року може коливатися в діапазоні 24–30%, з максимумом, який, за наявними даними, вже позаду або близький до повторення без істотного перевищення.

Словаччина, Smer. Динаміка зворотна у порівнянні з рештою вибірки: 22,9% на виборах 2023-го проти 17,3% у липні 2026-го. Продовження цього темпу дає на вересень 2027-го 14–15%. Історичний максимум партії (44,4% у 2012-му) лишився позаду два електоральні цикли тому, і модель фіксує не наближення до стелі, а віддалення від неї, і релевантне питання для цього кейсу – не потенціал зростання, а швидкість втрати влади.

Румунія, AUR. Вихідні точки – 9,1% у грудні 2020-го і 32–38% у травні 2026-го; стеля прийнята на рівні 40% як робоче припущення, оскільки прямого історичного орієнтира для румунського партійного поля немає. Проекція на парламентські вибори до листопада 2028 – 38–39%, із виходом на плато вже впродовж 2027-го. Фрагментарність румунського поля робить це припущення найуразливішим у вибірці: за умов подальшого розколу опонентів фактична стеля може виявитися вищою за прийняту в розрахунку.

Прогноз за кривою насичення – спостереження і проєкції до 2029

* Візуалізація створена за допомогою інструментів ШІ (Claude)

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

VII. Наслідки для України

Поточна рамка підтримки та її крихкість. Станом на червень 2026 року Рада ЄС ухвалила 20-й пакет санкцій проти Росії (квітень 2026-го, 120 нових індивідуальних обмежень, найбільший пакет за два роки) і затвердила 90-мільярдний кредит Україні на 2026–2027 роки (грудень 2025-го). Переговорний процес про вступ до ЄС триває: у березні 2026-го отримано запрошення відкрити переговорні кластери, починаючи з «фундаментального». Рішення про 90-мільярдний кредит ухвалено в режимі «посиленого співробітництва» без Угорщини, Чехії й Словаччини, і це прецедент, який засвідчує реальну можливість розщеплення єдності ЄС.

Найочевидніший ризик полягає у блокуванні санкційних пакетів і фінансової допомоги правом вето. Особливо вразливі рішення, що потребують одностайності: санкційні пакети, нові транші допомоги, рішення СЗБП (Common Foreign and Security Policy) щодо постачання зброї тощо. Якщо RN прийде до влади у Франції 2027-го або AfD стане частиною коаліційного уряду в Німеччині, блокувальних голосів стане достатньо для паралічу таких рішень.

Ультраправі в Угорщині, Словаччині й Румунії систематично використовують питання розширення ЄС для внутрішньої мобілізації, зображуючи вступ України загрозою для місцевих фермерів і субсидій. Оскільки вступ вимагає одностайності всіх членів, кожна «проблемна» країна може виявитися тим самим «ні». Румунія і Словаччина – ключові транзитні коридори для зброї, тож їхнє блокування матиме непропорційно великий вплив на логістику підтримки.

Непрямі ризики та роль партнерів, чия позиція складніша, ніж здається. Ультраправі зацікавлені у збереженні залежності від викопного палива: кожен євро, витрачений ЄС на російську енергетику, непрямо фінансує і армію РФ, і операції впливу, і саму підтримку ультраправих (до слова, це варто врахувати і в стратегії комунікації із країнами, де спостерігаються ці тренди). Демонтаж Green Deal означав би для Росії збереження цих доходів. Якщо у Франції 2027-го переможе RN, а AfD в Німеччині визначатиме порядок денний, франко-німецький двигун євроатлантичної підтримки України помітно ослабне.

Підступніший довгостроковий ризик – це повільний дрейф системних партій у бік ультраправих позицій, зафіксований дослідниками Європарламенту як «четверта фаза» (яку ми наразі спостерігаємо в Румунії): проникнення риторики «миру за будь-яку ціну» в програми ЄНП і лібералів. Це не відверте блокування, а поступова нормалізація ескапізму. Домінантною формою тиску при такому тренді стає не пряма проросійська пропаганда, а «реалістичний» дискурс навколо теми миру, тягаря витрат, прав фермерів, захисту ринку і «суверенного права вирішувати», який може маскуватися під прагматизм, який важко спростувати напругу.

¹ Hellman, Joel S. and Kaufmann, Daniel. "Confronting the Challenge of State Capture in Transition Economies". Finance & Development (IMF), September 2001. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/09/hellman.htm>

² <https://www.digi24.ro/stiri/economie/companii/oana-gheorghiu-cele-mai-importante-listari-au-fost-facute-de-cei-care-azi-le-contesta-nu-accept-santajul-si-populismul-psd-3735771>

³ Carnegie Endowment for International Peace. "Confronting Backlash Against Europe's Green Transition". September 2025. <https://carnegieendowment.org/research/2025/09/climate-backlash-europe-green-transition-farmers-protests>

⁴ Матільда Андрюе, цитата за: DeSmog. "From Denial to Delay: How the Far-Right is Orchestrating a Climate Backlash in European Parliament". 30 July 2025. <https://www.desmog.com/2025/07/30/denial-delay-how-the-far-right-is-orchestrating-climate-backlash-european-parliament/>

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

- ⁵ Shekhovtsov, Anton. "The Far Right Front of Russian Active Measures in Europe". Euromaidan Press, 17 August 2016. <https://euromaidanpress.com/2016/08/16/the-far-right-front-of-russian-active-measures-in-europe/>
- ⁶ Center for American Progress. "Russia's 5th Column". 15 March 2017. <https://www.americanprogress.org/article/russias-5th-column/>
- ⁷ Center for American Progress. "Russia's 5th Column". 15 March 2017. <https://www.americanprogress.org/article/russias-5th-column/>
- ⁸ Center for American Progress. "Russia's 5th Column". 15 March 2017. <https://www.americanprogress.org/article/russias-5th-column/>
- ⁹ Center for American Progress. "Russia's 5th Column". 15 March 2017. <https://www.americanprogress.org/article/russias-5th-column/>
- ¹⁰ Associated Press, via Fox News. "Russia reaches out to Europe's far-right parties in campaign for wider influence in the West". <https://www.foxnews.com/world/russia-reaches-out-to-europes-far-right-parties-in-campaign-for-wider-influence-in-west>
- ¹¹ SPLC. "Fighting for Eurasia: Identitarian intellectuals, far-right strategists and Christian fundamentalists converge in Moldova". <https://www.splcenter.org/resources/hatewatch/fighting-eurasia-identitarian-intellectuals-far-right-strategists-and-christian/>
- ¹² Laruelle, Marlène (ed.). Eurasianism and the European Far Right: Reshaping the Europe-Russia Relationship. Lexington Books, 2015.
- ¹³ Le Pen, Marine, цитата за: SPLC. "Steve Bannon's (Lonely) European Vacation". 2018. <https://www.splcenter.org/resources/reports/steve-bannons-lonely-european-vacation/>
- ¹⁴ Carnegie Endowment for International Peace. "The European Radical Right in the Age of Trump 2.0". September 2025. <https://carnegieendowment.org/research/2025/09/the-european-radical-right-in-the-age-of-trump-20>
- ¹⁵ illiberalism.org. "Different Shades of Black: The Anatomy of the Far Right in the European Parliament". IERES, GWU, 2020. <https://www.illiberalism.org/different-shades-of-black-the-anatomy-of-the-far-right-in-the-european-parliament/>
- ¹⁶ Funke, Manuel, Schularick, Moritz and Trebesch, Christoph. "The Financial Crisis Is Still Empowering Far-Right Populists". Foreign Affairs, 2018. <https://www.foreignaffairs.com/articles/2018-09-13/financial-crisis-still-empowering-far-right-populists>
- ¹⁷ Gyöngyösi, Győző and Verner, Emil. "Financial Crisis, Creditor-Debtor Conflict, and Populism". MIT / Journal of Finance, 2022. <https://news.mit.edu/2022/hungary-debt-crisis-populist-0616>
- ¹⁸ Tostes, Ana Paula et al. "Enemies Inside: European Populism and Dimensions of Euroscepticism". ECPS, 2024. <https://www.populismstudies.org/special-issue-enemies-inside-european-populism-and-dimensions-of-euroscepticism/>
- ¹⁹ Braghieri, Stefano et al. "(Dis-)united in diversity: the European Parliament's response to Russia's war against Ukraine". Published online 8 April 2026. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14782804.2026.2656399>
- ²⁰ Zagórski, Piotr and Buzogány, Aron. "Europe's Ukraine consensus still holds – but the far right is splitting over Russia". LSE Blogs, 16 March 2026. <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2026/03/16/europe-ukraine-support-far-right-russia-divisions/>
- ²¹ Der Bundeswahlleiter (Федеральний керівник виборів ФРН). "2025 German federal election", офіційні результати. https://en.wikipedia.org/wiki/2025_German_federal_election
- ²² Insa / Bild am Sonntag. Sonntagstrend, 5 July 2026 – AfD 29%, Union 21%. <https://www.tagesspiegel.de/politik/afd-baut-vorsprung-aus-union-verliert-in-umfrage-weiter-an-zustimmung-15801747.html>
- ²³ Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV). Класифікація AfD як підтвердженої ультраправої екстремістської організації, травень 2025 р.
- ²⁴ European Conservative. "AfD: Reopen Nuclear Plants and Repeal Green Energy Laws". April 2026. <https://europeanconservative.com/articles/news/afd-reopen-nuclear-plants-and-repeal-green-energy-laws/>
- ²⁵ Forsa / Stern-RTL. Umfrage zur Brandmauer, 16–17 July 2026 – Ost 53% за коаліції з AfD, Захід 61% проти. <https://ostdeutscheallgemeine.com/article/umfrage-brandmauer-ostdeutschland-afd-koalition-10218647>
- ²⁶ NDR / Wikipedia. Опитування щодо земельних виборів 2026 р. у Мекленбурзі–Передній Померанії. https://en.wikipedia.org/wiki/2026_Mecklenburg-Vorpommern_state_election
- ²⁷ European Parliament, офіційні результати. National Rally – EP 2024: 31.4%. https://en.wikipedia.org/wiki/National_Rally
- ²⁸ Ministère de l'Intérieur (Франція), офіційні результати. 1-й тур парламентських виборів 2024 р.: RN 33.2%. https://en.wikipedia.org/wiki/2024_French_legislative_election
- ²⁹ American University, Transatlantic Policy Center. "The National Rally's Electoral Success" – 25% серед виборців 18–25 у 2024 р. <https://www.american.edu/sis/centers/transatlantic-policy/articles/20240919-the-national-rallys-electoral-success.cfm>
- ³⁰ France 24. "Why France's Far Right Is Dining with the Country's Business Elite". 21 April 2026. <https://www.france24.com/en/france/20260421-why-france-far-right-dining-with-business-elite>

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

- ³¹ Ipsos-BVA. Sondage présidentielle 2027, juin 2026 – RN 31–36% у першому типі. https://www.parlons-politique.fr/actualite-nationale/sondage-presidentielles-2027-bardella-devant-le-pen-philippe-reste-le-principal-rival-du-centre-selon-un-sondage-ipsos_20549/
- ³² станом на 7 липня 2026 року паризький апеляційний суд підтвердив вирок Ле Пен, але скоротив термін заборони балотуватися - з урахуванням уже відбутого терміну вона тепер формально має право балотуватися у 2027-му й підтвердила намір це зробити. Це не скасовує актуальність тестування Барделли в опитуваннях (кампанія вже відбувана навколо нього), але робить сценарій «Ле Пен замість Барделли» знову реалістичним і вартим окремого аналізу.
- ³³ Odoxa-Mascaret / Public Sénat. Baromètre présidentielle 2027, mai 2026 – Bardella 52% проти Philippe 48% у другому типі. <https://www.publicsenat.fr/actualites/politique/presidentielle-2027-melenchon-et-philippe-au-coude-a-coude-pour-la-qualification-au-second-tour-bardella-toujours-largement-en-tete-selon-le-sondage-odoxa>
- ³⁴ House of Commons Library. "General election 2024 results" – Reform UK 14.3% / 5 місць. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10009/>
- ³⁵ House of Commons Library. "Senedd Cymru elections 2026" – Reform UK, 2-е місце, 34 місця. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10838/>
- ³⁶ DeSmog. "Revealed: Reform's £24 Million from Fossil Fuel Interests". April 2026. <https://www.desmog.com/2026/04/30/reform-uk-nigel Farage-millions-donations-fossil-fuel-interests-climate-science-deniers/>
- ³⁷ <https://hromadske.ua/europa/255122-u-velykiy-brytaniyi-uviaznyly-kolyshnyoho-lidera-pravykh-populativ-cherez-khabar-vid-soratnyka-medvedchuka>
- ³⁸ ECPS. "Slovakia: Mixed Results of Populist Parties in the 2024 EP Elections", 2024. <https://www.populismstudies.org/slovakia-mixed-results-of-populist-parties-in-the-2024-ep-elections/>
- ³⁹ Štatistický úrad Slovenskej republiky (Статистичне управління Словаччини). 2023 Slovak parliamentary election – Smer 22.9% / 42 місця. https://en.wikipedia.org/wiki/2023_Slovak_parliamentary_election
- ⁴⁰ Reuters. "Slovakia wants to normalise relations with Russia, ramping up gas imports, PM Fico says". 2 September 2025. <https://uk.finance.yahoo.com/news/slovakia-wants-normalise-relations-russia-124959215.html>; див. також: The Kyiv Independent. "Slovakia increasing Russian gas imports, aims to 'standardize relations' with Moscow, Fico tells Putin". 2 September 2025. <https://kyivindependent.com/slovakia-increasing-russian-gas-imports-aims-to-standardize-relations-with-moscow-fico-says/>
- ⁴¹ AKO agency / Joj 24 (Prima News). Prieskum, 1–14 July 2026 – PS 20.8%, Smer 17.3%. <https://www.primanews.eu/smer-si-v-prieskume-vyrazne-pohorsil-volby-by-vyhralo-progresivne-slovensko-a-polepsili-si-aj-matovicovci/>
- ⁴² Wikipedia. "Next Slovak parliamentary election" – не пізніше 28 вересня 2027 р. https://en.wikipedia.org/wiki/Next_Slovak_parliamentary_election
- ⁴³ New Geopolitics Research Network. "Prospects for Early Parliamentary Elections in Slovakia". July 2026. <https://www.newgeopolitics.org/2026/07/05/prospects-for-early-parliamentary-elections-in-slovakia-and-their-possible-consequences-for-the-countrys-policy-toward-ukraine/>
- ⁴⁴ Biroul Electoral Central (Румунія). 2025 Romanian presidential election – Simion 40.96% (1-й тип); Dan 53.6% проти Simion 46.4% (2-й тип). https://en.wikipedia.org/wiki/2025_Romanian_presidential_election
- ⁴⁵ Verhulst, P.-F. (1838). Notice sur la loi que la population suit dans son accroissement. Correspondance Mathématique et Physique, 10, 113–121.
- ⁴⁶ Mols, F., & Jetten, J. (2020). Understanding support for populist radical right parties: Toward a model that captures both demand- and supply-side factors. *Frontiers in Communication*, 5. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2020.557561>

Ультраправі та популістські сили в Європі: ризики для регіональної стабільності та наслідки для України

Автор

Маріанна Присяжнюк

Експертка Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва»

Вихідні дані

Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні

kas.de

Видавець: Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2026, Київ
вул. Богомольця Академіка, 5, кв. 1, 01024 Київ, Україна
Тел.: +380444927443
<https://www.kas.de/en/web/ukraine>

Усі права захищені. Запити щодо рецензійних примірників та інші звернення стосовно цієї публікації слід надсилати видавцю. Відповідальність за погляди, висновки та рекомендації, висловлені в даній публікації, повністю покладається на автора (авторів), і їх інтерпретації не обов'язково відображають погляди чи політику Фонду Конрада Аденауера.

Публікація підготовлена в рамках проекту «Посилення аналітичних спроможностей прийняття рішень у сфері зовнішньої політики за допомогою громадянського суспільства» Центру міжнародної безпеки за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.

Текст цієї публікації ліцензовано на умовах Creative Commons:
«Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International», CC BY-SA 4.0
(<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.de>)

© 2026 Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні |
© 2026 Центр міжнародної безпеки | © 2026 Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва»